

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ



**ТЕРЕБІЙ АНАТОЛІЙ АНАТОЛІЙОВИЧ**

УДК 314:331(043)

**ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ  
КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ  
НА ПІДПРИЄМСТВАХ**

08.00.04 – економіка та управління підприємствами  
(за видами економічної діяльності)

**АВТОРЕФЕРАТ**

дисертації на здобуття наукового ступеня  
кандидата економічних наук

Запоріжжя – 2024

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Класичному приватному університеті.

**Науковий керівник** – доктор економічних наук, професор  
**Сазонець Ольга Миколаївна,**  
ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет»  
(м. Дніпро),  
професор кафедри туристичного  
та готельно-ресторанного бізнесу.

**Офіційні опоненти:** доктор економічних наук, професор  
**Даций Олександр Іванович,**  
ПАТ «Вищий навчальний заклад  
«Міжрегіональна Академія управління персоналом»  
(м. Київ),  
завідувач кафедри маркетингу;

доктор економічних наук, професор  
**Ліпич Любов Григорівна,**  
Луцький національний технічний університет,  
професор кафедри підприємництва торгівлі  
та логістики.

Захист дисертації відбудеться «18» квітня 2024 р. о 13<sup>00</sup> годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 17.127.01 в Класичному приватному університеті за адресою: 69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70б.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Класичного приватного університету за адресою: 69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70б.

Автореферат розісланий «16» березня 2024 р.

Вчений секретар  
спеціалізованої вченої ради



О. І. Трохимець

## ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

**Обґрунтування вибору теми дослідження.** Підприємства України активно впроваджують практики, що засновані на принципах соціального партнерства, додержання Цілей сталого розвитку та корпоративної соціальної відповідальності (далі – КСВ). Для підприємств усіх сфер економіки країни є актуальними питання досягнення рівня корпоративної соціальної відповідальності згідно зі світовими стандартами. Такі досягнення повинні спиратися на підготовлену науково-методичну базу, що розробляють вітчизняні вчені. Серед науковців, які розглядали проблеми корпоративної соціальної відповідальності й доробок яких покладено в основу цього дослідження, варто назвати таких, як: М. Аміду, Т. О. Квакі, С. Харві, С. М. Йорк, С. Бракінг, Л. А. Гульзар, М. Ле Гуй, А. Бердом Клод, Девіс-Ноземак, Годос-Дієс, Хосе-Луїс, З. Сіманавічене, Р. Контаутієне, А. Сіманавічус, Кабеса-Гарсія, Лаура, Фернандес-Гонсалес, К. Гульзаром, М. А. Ле Гуй, Годос-Дієс Клод, Т. Фредеріксен, Хосе-Луїс та ін. Їх праці присвячені інтернаціоналізованим підходам до визначення та реалізації соціальної складової діяльності національних і міжнародних корпорацій в умовах глобалізації.

Сучасні умови національної економічної дійсності потребують імплементації методів і підходів корпоративної соціальної відповідальності в компаніях України. Такі напрацювання теоретичного характеру мають В. В. Більська, О. В. Воркунова, О. М. Головінова, О. І. Дацій, В. В. Джинджоян, Л. А. Дмитриченко, Н. Г. Здирко, І. Я. Зима, І. М. Клименко, І. В. Кубарев, І. М. Лепетан, Л. Г. Ліпич, О. Г. Малярчук, Н. Г. Метеленко, О. В. Покатаєва, І. Л. Сазонець, О. М. Сазонець, А. Г. Семенов, П. М. Скрипчук, О. В. Томчук, Н. В. Хотєєва, Н. М. Шмиголь, Н. В. Ярова та ін.

Незважаючи на масив наукових праць у сфері корпоративної соціальної відповідальності, водночас невирішеними є питання використання нових соціальних підходів на конкретному підприємстві, а саме комерційному, що має критичне значення, особливо при роботі в умовах воєнних дій. Недостатньою мірою в сучасній науковій літературі осмислено проблеми формування груп товарів для соціально вразливих верств населення, оптимізації перевезення від виробника до магазинів цієї продукції за умови її недовгого зберігання та мінімального забруднення навколишнього середовища викидами від транспортування тощо. Недостатня вирішеність цих питань зумовила вибір теми, мету й завдання дослідження, а також його соціальну спрямованість.

**Зв'язок з науковими програмами, планами, темами.** Дисертація виконана в межах науково-дослідної роботи Класичного приватного університету за темами: «Стратегія економічного розвитку в контексті залучення смарт технологій прийняття рішень» (номер державної реєстрації 0121U111281), у межах якої автором досліджено теоретичні підходи до функціонування сучасних підприємств на основі впровадження підходів корпоративної соціальної відповідальності; «Формування механізмів стабілізації функціонування промислових підприємств на засадах антикризового

управління» (номер державної реєстрації 0116U000799), в межах якої автором визначено умови імплементації міжнародних стандартів запровадження й оцінювання корпоративної соціальної відповідальності та проаналізовано організаційний механізм реалізації корпоративної соціальної відповідальності в світових корпоративних моделях.

**Мета і завдання дослідження.** *Метою дослідження є обґрунтування теоретико-методичних засад і розробка науково-практичних рекомендацій щодо запровадження та оцінювання рівня корпоративної соціальної відповідальності на підприємствах України.*

Для досягнення цієї мети поставлено такі *завдання*:

- виявити сутність та форми запровадження корпоративної соціальної відповідальності;
- обґрунтувати концепцію корпоративної соціальної відповідальності на основі положень Глобального договору ООН;
- систематизувати міжнародні стандарти корпоративної соціальної відповідальності в контексті їх імплементації;
- оцінити світовий досвід реалізації соціальних проєктів у контексті програм корпоративної соціальної відповідальності;
- проаналізувати корпоративні моделі та визначити напрями запровадження КСВ підприємствами України;
- встановити умови імплементації міжнародних стандартів запровадження та оцінювання корпоративної соціальної відповідальності;
- виокремити особливості національного середовища реалізації корпораціями соціальної відповідальності;
- розробити інструментарій оцінювання корпоративної соціальної відповідальності національних компаній на основі технологій цифровізації;
- обґрунтувати вектор удосконалення механізму запровадження корпоративної соціальної відповідальності на підприємствах України інструментарієм математичного моделювання.

*Об'єктом дослідження є процес імплементації міжнародних стандартів запровадження корпоративної соціальної відповідальності на підприємствах України.*

*Предметом дослідження є теоретико-методичні засади та прикладні аспекти запровадження міжнародних стандартів корпоративної соціальної відповідальності на підприємствах.*

**Методи дослідження.** Під час роботи над дисертацією використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: індукції, дедукції, аналізу, синтезу (для дослідження на підприємствах економічної сутності та особливостей імплементації міжнародних стандартів запровадження й оцінювання корпоративної соціальної відповідальності); узагальнення та конкретизації (для вдосконалення механізму запровадження корпоративної соціальної відповідальності в Україні), моделювання (для виділення складових соціалізації форм інформаційної безпеки в соціальній корпоративній економіці й суспільно-економічних відносинах); порівняння (під час оцінювання цінності

інформаційного продукту); кореляційного аналізу (для виявлення залежності кількості населення в Україні від таких змінних, як кількість осіб, прийнятих до закладів вищої освіти, сукупні витрати домогосподарств за місяць у розрахунку на одне домогосподарство, роздрібний товарооборот підприємств роздрібною торгівлі, середньомісячна заробітна плата робітників). Застосовано методи вирішення транспортної задачі для оптимізації перевезень вантажів за умови досягнення оптимуму екологізації в логістичних процесах. Також було запроваджено метод АВС-аналізу для визначення номенклатури соціальних груп товарів підприємства.

*Інформаційною базою дослідження є документи міжнародних організацій, нормативні й законодавчі акти України, інформація Міністерства економіки України, Державної служби статистики України, документи Українського союзу промисловців і підприємців, статистичні збірники, що висвітлюють діяльність підприємств харчової промисловості.*

**Наукова новизна одержаних результатів** полягає в розвитку теоретичних положень і розробці науково обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення системи корпоративної соціальної відповідальності на підприємстві на основі імплементації міжнародних стандартів КСВ. Під час дослідження отримано такі найбільш суттєві результати:

*удосконалено:*

– науковий підхід до проведення дослідження впливу соціальної цінової політики комерційного підприємства на КСВ, який ґрунтується на адаптації методу АВС-аналізу як інструменту аналізу діяльності підприємства торгівлі, що забезпечує формування інформаційної бази переліку товарів у торговельних мережах, які можуть бути придбані представниками середнього класу та соціально незахищеними верствами населення;

– теоретичні підходи до визначення сутності та форм запровадження корпоративної соціальної відповідальності, які містять у собі такі економічні характеристики, як ведення справедливої торгівлі, правильне сприйняття бізнесу стейкхолдерами, поширена політика сталого управління, що зумовлено збільшенням впливу підприємств сфери послуг в економіці та надає змогу уточнити визначення КСВ і систематизувати суспільно-громадські пріоритети КСВ;

– науково-методичні підходи до визначення умов імплементації міжнародних стандартів соціального спрямування та їх інституційного оформлення, що, на відміну від існуючих, визнають інституційним оформленням разом із стандартами ISO й робочі документи міжнародних організацій, секторальні угоди, рамкові угоди, кодекси поведінки, спільні заяви, хартії, неформальні правила та домовленості, що в сукупності надають змогу сторонам корпоративного управління забезпечити багатоваріантність процесу проведення соціального діалогу;

– механізм реалізації екологічної складової КСВ, який ґрунтується на оптимізації маршрутів перевезення продукції на комерційному підприємстві, що, на відміну від існуючих, забезпечує, по-перше, зниження викидів вуглецю

шляхом формування оптимального маршруту з використанням задачі комівояжера та транспортної задачі; по-друге, покращені екологічні умови діяльності підприємства;

– аналітичний інструментарій визначення значущості комерційних підприємств роздрібною торгівлі для соціалізації економіки країни, що базується на побудові кореляційної матриці, яка: доводить, що показник кількості населення країни не має суттєвої залежності від показників середньомісячної заробітної плати працівників та обороту підприємств роздрібною торгівлі, що свідчить про недостатній рівень прозорості системи оплати праці на підприємствах країни та може бути використаним для вдосконалення діяльності підприємств торгівлі;

*набули подальшого розвитку:*

– теоретичні узагальнення щодо механізму реалізації принципів корпоративної соціальної відповідальності на основі Глобального договору ООН, які, на відміну від існуючих, досліджено на основі реалізації Програм «Партнерство заради сталого розвитку», «Програма молодих інноваторів», «ІТ-нація», «SDG Ambition», «Посібник із боротьби з корупцією» та які надали змогу забезпечити повноцінність застосування концепції корпоративної соціальної відповідальності на основі Глобального договору ООН на підприємствах України;

– процеси документальної систематизації міжнародних стандартів корпоративної соціальної відповідальності за ознакою впливу на запровадження КСВ на підприємствах України, які містять у собі аналіз таких стандартів, як ISO 26000 «Настанова із соціальної відповідальності», ISO 32210 «Основи сталого фінансування: принципи та керівництво», ISO 32220 «Стале фінансування – основні концепції та ключові ініціативи», ISO 14097 «Управління парниковими газами та пов'язана із цим діяльність», і забезпечують ефективне застосування сукупності стандартів у господарській діяльності підприємств України на засадах екологізації.

**Практичне значення одержаних результатів** полягає в тому, що основні результати дисертації, зокрема теоретичні положення, висновки та практичні рекомендації, можуть бути використані при формуванні сучасних підходів у сфері запровадження КСВ підприємствами України.

Висновки й пропозиції дисертації використано в практичній діяльності ТОВ «ЛОТУС ОЙЛ ТРЕЙДИНГ» у процесі організації діяльності підрозділів підприємства, а також в організації діяльності спеціалізованих структурних підрозділів, які займаються безпосередньо впровадженням логістичних процесів, і в практичних заходах щодо організації перевезень продукції підприємства згідно зі світовими вимогами екологізації автоперевезень (довідка № 014/23 від 07.09.2023). Основні результати та положення дисертації впроваджено безпосередньо в діяльність ТОВ «Магрок», де було надано рекомендації щодо встановлення на підприємстві економічної складової корпоративної соціальної відповідальності на основі запровадження соціальної цінової політики (довідка № 46/23 від 28.08.2023). Результати дисертації

використовують у діяльності ООО «ВАЛО ТИМБЕР», де наукові розробки покладено в основу організації практичної діяльності підприємства щодо використання методики вибору оптимального способу виходу на фондовий ринок та залучення акціонерного капіталу з переорієнтацією пріоритетів стратегії топ-менеджменту на максимізацію капіталізації компанії (довідка № 09-1 від 04.09.2023). Матеріали дисертації використовують у навчальному процесі Класичного приватного університету під час викладання дисциплін «Економіка підприємства», «Менеджмент організації» та «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності» (довідка № 172/10-08/19 від 22.03.2023).

**Особистий внесок здобувача.** Дисертація є результатом самостійного тривалого дослідження, здійсненого автором. Основні ідеї та наукові результати, одержані під час виконання роботи, належать здобувачу особисто. У дисертації наведено авторський підхід до вирішення наукового завдання імплементації міжнародних стандартів запровадження та оцінювання корпоративної соціальної відповідальності.

**Апробація результатів дисертації.** Основні положення й результати дисертації розглянуто та схвалено на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, серед яких: III Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція студентів, аспірантів та науковців «Економіко-правові дискусії» (30 квітня 2022 р., м. Кропивницький), Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Теорія та практика менеджменту» (12 травня 2021 р., м. Луцьк), Міжнародна науково-практична конференція «Теоретико-прикладні аспекти розвитку індустрії гостинності, туризму, виробництва в умовах міжнародної економічної інтеграції» (25 травня 2021 р., м. Дніпро), Міжнародна науково-практична конференція «Теорія та практика менеджменту» (24–26 травня 2022 р., м. Луцьк), Всеукраїнська науково-практична конференція «Теоретико-прикладні аспекти розвитку туризму та гостинності в умовах міжнародної економічної інтеграції» (16 травня 2023 р., м. Дніпро).

**Публікації.** За матеріалами дисертаційної роботи опубліковано 12 наукових праць загальним обсягом 7,2 д. а., з яких особисто автору належать 5,2 д. а., у тому числі: 1 – частина в колективній монографії (0,8 д. а., з яких особисто автору належить 0,5 д. а.), 1 – стаття в іноземному виданні, що входить до міжнародної наукометричної бази Web of Science (1 д. а., з яких особисто автору належить 0,6 д. а.), 4 – статті в наукових фахових виданнях України (загальним обсягом 3,2 д. а., з яких особисто автору належить 2,9 д. а.), 1 – стаття в іншому виданні (загальним обсягом 1,2 д. а., з яких особисто автору належить 0,6 д. а.), 5 – матеріали науково-практичних конференцій (загальним обсягом 1,0 д. а., з яких особисто автору належить 0,9 д. а.).

**Структура й обсяг роботи.** Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст роботи викладено на 160 сторінках друкованого тексту. Робота містить 40 таблиць на 28 сторінках, 19 рисунків на 15 сторінках. Список використаних джерел включає 190 найменувань.

## ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми; вказано зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами; визначено його мету, завдання, об'єкт і предмет; наведено наукову новизну й практичне значення одержаних результатів, дані про апробацію результатів та публікації, структуру й обсяг роботи.

У **першому розділі** – *«Теоретичні основи формування системи корпоративної соціальної відповідальності на підприємствах»* – розглянуто позиції відомих зарубіжних і вітчизняних учених щодо становлення й трансформації терміна «корпоративна соціальна відповідальність».

Визначення поняття корпоративної соціальної відповідальності подано на основі пояснень цього феномену вітчизняними вченими. Запропоновано авторське визначення корпоративної соціальної відповідальності як добровільної конкурентної стратегії, яка базується на соціальному, економічному та екологічному вдосконаленні бізнесу, в якому бере участь конкретна корпорація.

У результаті розгляду соціальних, економічних, а також екологічних принципів у всьому світі формується єдина за структурою система КСВ. Необхідність авторського визначення КСВ зумовлена посиленням ролі малих підприємств, підприємств сфери послуг, підприємців фізичних осіб у сучасній економіці та різних видах бізнесу і, відповідно, збільшенням їх участі в екологічних програмах, програмах сталого розвитку.

Визначено, що заходи з реалізації програм КСВ на підприємствах містять у собі такі економічні характеристики, як ведення справедливої торгівлі, правильне сприйняття бізнесу стейкхолдерами, поширена політика сталого управління. Особливої актуальності набувають ці характеристики в умовах збільшення впливу підприємств сфери послуг в економіці. Велику роль у реалізації принципів корпоративної соціальної відповідальності відіграють соціальні проекти корпорацій. Соціальні пакети для працівників є одним з видів таких практичних проєктів. За проведеними дослідженнями, серед найбільш популярних опцій соціального пакету, що пропонують роботодавці в корпораціях України, є такі (табл. 1).

Зазначено, що завдяки запровадженню процесу корпоративної соціальної відповідальності формуються конкретні переваги й адекватне реагування на соціальні внутрішні та зовнішні виклики. При цьому забезпечується стійкість розвитку підприємства. У цьому випадку виклики, що виникають, перетворюються на переваги. Запровадження КСВ робить не лише діяльність підприємства більш соціально значущою, а і його менеджмент – ефективнішим.



**Опції соціального пакету,  
що найчастіше пропонують корпорації України**

№	Опція соціального пакету	%
1	Службова техніка/апаратура	49
2	Оплата мобільного зв'язку	46
3	Медичне страхування	43
4	Подарунки до свят	36
5	Матеріальна допомога при захворюванні	35
6	Додаткова відпустка	25
7	Оплата проїзду/бензину	25
8	Відвідування спортзалу/басейну	22
9	Оплата навчання	21
10	Службовий транспорт	20
11	Оплата харчування	21
12	Страхування життя	13
13	Подорож по країні та/або за кордон	9
14	Дисконтні картки	9
15	Страхування для членів сім'ї	9
16	Вигідні кредити	6
17	Інше	6

Досліджено наукові ідеї щодо розширення повноважень Глобального договору ООН відповідно до його принципів. Визначено, що такі документи, як Цілі розвитку тисячоліття, Цілі сталого розвитку ООН, потрібно зробити більш зрозумілими для практичної реалізації й системно реалізовувати їх у діяльності підприємств України. Зроблено теоретичні узагальнення щодо механізму реалізації принципів корпоративної соціальної відповідальності на основі Глобального договору ООН, які досліджено на основі реалізації Програм «Партнерство заради сталого розвитку», «Програма молодих інноваторів», «ІТ-нація», «SDG Ambition», «Посібник із боротьби з корупцією» та які надали змогу забезпечити повноцінність застосування концепції корпоративної соціальної відповідальності.

Суспільно-громадські пріоритети запровадження КСВ мають економічну, екологічну та соціальну основи. У дисертації уточнено окремі напрями цих складових (рис. 1).

Проаналізовано міжнародні стандарти, що пов'язані із запровадженням КСВ на підприємствах України, зокрема ISO 26000 «Настанова із соціальної відповідальності», ISO 32210 «Основи сталого фінансування: принципи та керівництво», ISO 32220 «Стале фінансування – основні концепції та ключові ініціативи», ISO 14097 «Управління парниковими газами та пов'язана із цим діяльність». Визначено, що ці міжнародні стандарти забезпечують ефективне застосування сукупності стандартів у господарській діяльності підприємств України на засадах екологізації.



∞

Рис. 1. Суспільно-громадські пріоритети запровадження корпоративної соціальної відповідальності

Відзначено що просте декларування стандартів не завжди приводить до їх виконання, але їх наявність задає вектори руху для керівників компаній, громадськості та всіх стейкхолдерів корпорацій.

У **другому розділі** – *«Напрями та інструменти імплементації міжнародних стандартів запровадження корпоративної соціальної відповідальності на підприємствах»* – подано аналіз світового досвіду реалізації соціальних проєктів і форм їх запровадження в контексті програм корпоративної соціальної відповідальності на підприємствах України.

Визначено, що фундаментальні основи системи корпоративного управління було закладено в США у 30-х рр. минулого століття. З того часу ця країна є лідером у багатьох інноваційних рішеннях управління корпоративною сферою. У США існують спеціальні корпоративні програми, що спрямовані на розв’язання широкого спектра соціальних проблем.

Проаналізовано діяльність у цій сфері країн Європи, які мають значущі успіхи в реалізації соціальних проєктів, визначено країни, що мають значні здобутки у сфері Цілей сталого розвитку (ЦСР).

Пандемія коронавірусу призупинила прогрес у досягненні Цілей сталого розвитку в Європі та інших країнах у 2020 р. Вона призвела до скорочення тривалості життя та збільшення рівня бідності й безробіття в багатьох країнах. На сьогодні ситуація стає кращою, чому сприяють і корпоративні програми з охорони здоров’я. Важливим чинником покращання стану здоров’я може стати збільшення фінансових ресурсів для охорони здоров’я в багаторічній фінансовій програмі EU4Health на 2021–2027 рр.

У дисертації доведено, що велику роль у визначенні умов реалізації принципів КСВ для підприємств України відіграють міжнародні організації. Провідне місце серед них посідає Міжнародна організація праці (МОП). Організація є спеціалізованою установою ООН, яка прагне сприяти соціальній справедливості й міжнародно визнаним правам людини та трудовим правам. МОП має чотири стратегічні цілі, які необхідно запроваджувати на підприємствах України:

- заохочувати та реалізувати стандарти й фундаментальні принципи та права у сфері праці;
- створити більше можливостей для жінок і чоловіків отримати гідну роботу та дохід;
- підвищувати рівень охоплення та ефективність соціального захисту для всіх;
- використовувати трипартизм у формуванні соціальної діяльності підприємств.

Визначено, що інституційним оформленням процесу запровадження КСВ разом із стандартами ISO необхідно визнати й робочі документи міжнародних організацій, секторальні угоди, рамкові угоди, кодекси поведінки, спільні заяви, хартії, неформальні правила та домовленості, що в сукупності надають змогу сторонам корпоративного управління забезпечити багатоваріантність процесу проведення соціального діалогу.

Основною функцією МОП є формулювання міжнародних трудових норм у формі конвенції та рекомендації, а також контролювання їх застосування в державах-членах. Запровадження КСВ на підприємствах України відбувається на умовах імплементації міжнародних стандартів соціального спрямування та їх інституційного оформлення. Конвенції – це міжнародні договори, які підлягають ратифікації державами – членами МОП. Через ратифікацію держава-член офіційно приймає конвенцію як юридично обов’язковий документ, що означає, що він не може прийняти національне законодавство, яке встановлює стандарти нижче, ніж встановлено в конвенції. На відміну від цього, рекомендації є необов’язковими інструментами. Вони часто стосуються тих самих питань, що й конвенції, і містять додаткові вказівки щодо національної політики та дій.

У **третьому розділі** – *«Напрями реалізації екологічної, економічної та соціальної складової КСВ на комерційних підприємствах України»* – визначено екологічні, соціальні й економічні чинники розвитку КСВ.

Доведено, що серед негативних факторів зменшення рівня запровадження КСВ є екологічний фактор. Запропоновано механізм реалізації екологічної складової КСВ, який ґрунтується на оптимізації маршрутів перевезення продукції на комерційному підприємстві, що забезпечує, по-перше, зниження викидів вуглецю шляхом формування оптимального маршруту з використанням задачі комівояжера та транспортної задачі; по-друге, покращені екологічні умови діяльності підприємства. До найвагоміших небезпечних рис сучасного транспорту належать такі: наявність у вихлопі чадного газу, який є смертельно небезпечним для людини та всіх живих організмів; присутність солей важких металів; наявність активних речовин кислотної, лужної груп, які при розчиненні в атмосферних опадах впливають на ґрунт, конструкції будівель, забруднюють ґрунтові води.

Європейська екологічна політика ставить за мету зменшення викидів парникових газів (ПГ) від експлуатації транспорту на 90% до 2050 р. порівняно з 1990 р. Сприяння заходам щодо переходу до найбільш екологічних видів транспорту може зробити важливий внесок у досягнення цієї мети. Для пасажирського транспорту перехід від повітряного до залізничного транспорту потенційно відіграє ключову роль.

На основі теоретичних досліджень та з урахуванням використання матеріалів конкретного підприємства запропоновано систему реалізації екологічної складової КСВ на основі оптимізації маршрутів перевезення продукції на комерційному підприємстві, що сприяє зменшенню викидів вуглецю шляхом формування маршруту з використанням задачі комівояжера та транспортної задачі й забезпечує значно кращі екологічні умови діяльності підприємства.

У випадку для вирішення транспортної задачі для конкретного підприємства ТОВ М’ясна фабрика «Фаворит плюс» відстані між вантажовідправниками й вантажоодержувачами мають такий вигляд (табл. 2).

Таблиця 2

**Відстані між вантажовідправниками і вантажоотримувачами  
ТОВ М'ясна фабрика «Фаворит плюс», км**

Вантажовідправники	Вантажоотримувачі			
	В <sub>1</sub>	В <sub>2</sub>	В <sub>3</sub>	В <sub>4</sub>
А <sub>1</sub>	Відстань, км			
	22	14	18	10
А <sub>2</sub>	10	26	14	16
А <sub>3</sub>	6	24	10	18

Кількість вантажу, який відбуває зі складу А<sub>1</sub>, – 300 кг, А<sub>2</sub> – 500 кг, А<sub>3</sub> – 800 кг. Кількість вантажу, який повинен отримати розподільчий центр В<sub>1</sub>, – 200 кг, В<sub>2</sub> – 350 кг, В<sub>3</sub> – 650 кг, В<sub>4</sub> – 400 кг. Ця задача формулюється як транспортна і вирішується методом найменшого елемента за стовпцем.

Таким чином, знайдено оптимальний план, згідно з яким зі складу А<sub>1</sub> буде перевезений вантаж у кількості 300 кг у розподільчий центр В<sub>2</sub>. Зі складу А<sub>2</sub> будуть перевезені вантажі в кількості 50 кг у розподільчі центри В<sub>2</sub> і В<sub>3</sub>, а також у кількості 400 кг у розподільчий центр В<sub>4</sub>. Зі складу А<sub>3</sub> 200 кг м'ясної продукції буде перевезено в центр В<sub>1</sub> і 600 кг – в центр В<sub>3</sub>. У результаті оптимального закріплення розподільчих центрів за складами – постачальниками м'ясної продукції обсяг транспортної роботи становитиме:

$$200 \times 6 + 300 \times 14 + 50 \times 26 + 50 \times 14 + 400 \times 16 + 200 \times 6 + 600 \times 10 = \\ = 19800 \text{ кг} \times \text{км.}$$

Розрахунки приводять до величин викидів, поданих у табл. 3 для першого і другого методів оптимізації перевезень. Як бачимо, третій спосіб є найоптимальнішим.

Таблиця 3

**Викиди в атмосферу при різних способах побудови маршруту розвезення  
товару підприємства ТОВ М'ясна фабрика «Фаворит плюс»**

№	Викиди при різних способах розвезення товару	Числове значення, г
1	Викиди при традиційному способі розвезення товару	26 534
2	Викиди при розвезенні товару на основі розрахунку маршрутів з використанням методу оптимізації за допомогою вирішення транспортної задачі	18 124
3	Викиди при оптимізації маршрутів з використанням методу гілок і меж при вирішенні задачі комівояжера	7 790

Економічна складова КСВ значною мірою визначається купівельною спроможністю населення, однак і комерційні підприємства можуть створювати умови для забезпечення населення продуктами першої необхідності за низькими цінами, що є особливо важливим для соціально незахищених верств населення.

З метою такого дослідження було застосовано метод ABC-аналізу для виявлення соціального характеру діяльності підприємства торгівлі.

Адаптація методу ABC-аналізу як інструменту аналізу підприємства торгівлі забезпечила формування інформаційної бази переліку товарів у торговельних мережах, які можуть бути придбані представниками середнього класу та соціально незахищеними верствами населення. У процесі дослідження зазначено, що група С – товари в магазинах для соціально вразливих верств населення. Як спосіб формування й контролю за станом запасів, що полягає в поділі номенклатури  $N$  товарно-матеріальних цінностей, використано метод ABC-аналізу, який усі позиції номенклатури розташовує в порядку зменшення вартісних показників (рис. 2).

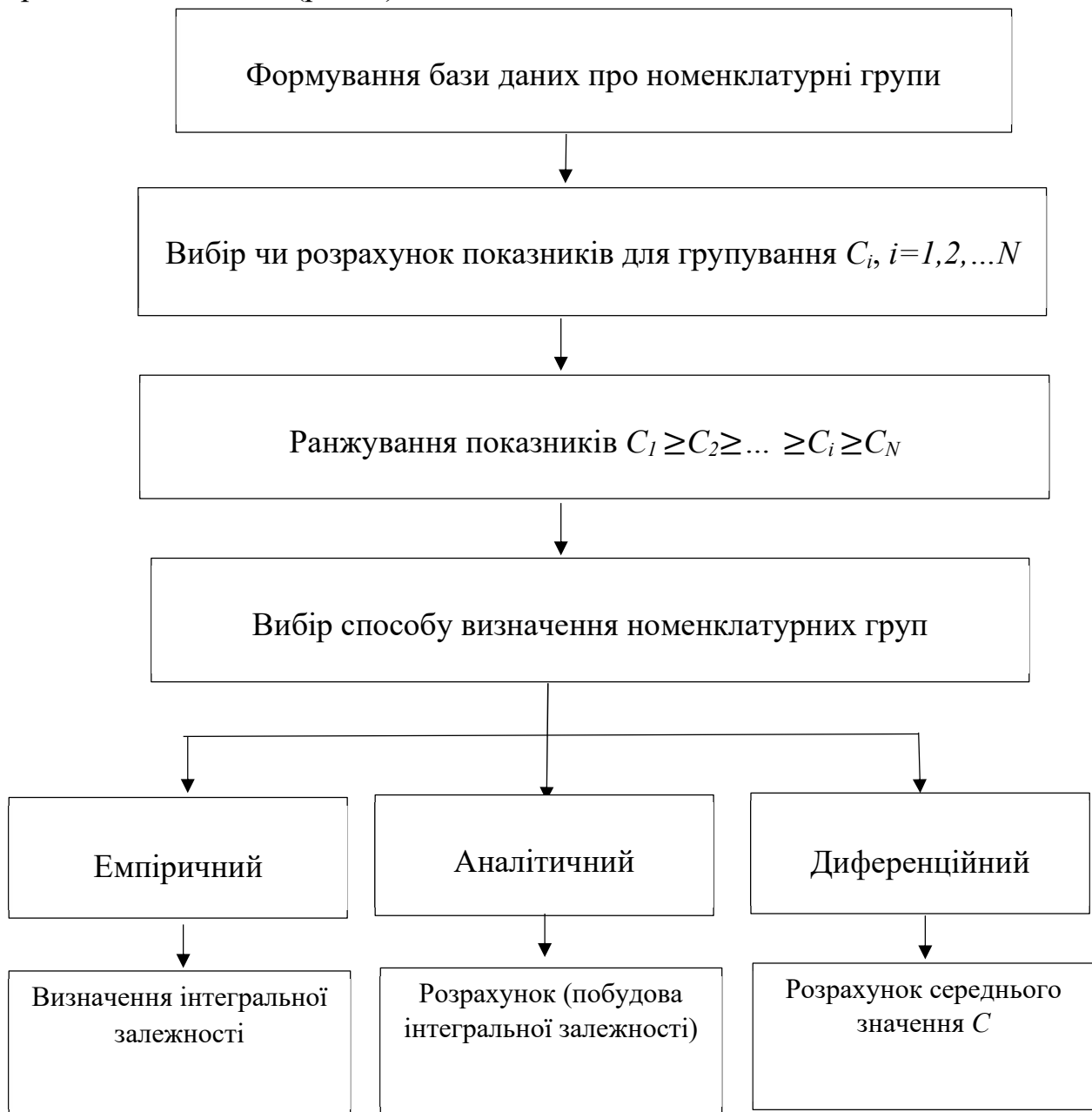


Рис. 2. Визначення номенклатури соціальних груп товарів підприємства за методом ABC

Після цього залежно від вибраного варіанта методу АВС-аналізу відбувається поділ на групи. Як емпіричний, так і диференційний методи приводять до того, що найбільшу частину позицій має група В, що свідчить не тільки про орієнтацію підприємства торгівлі на середнього покупця, а й на спрямованість системи менеджменту на отримання прибутку. Товари для соціально вразливих верств населення не можуть забезпечити відповідний виторг для підприємства торгівлі.

Удосконалено аналітичний інструментарій визначення значущості комерційних підприємств роздрібною торгівлі для соціалізації економіки країни, що базується на побудові кореляційної матриці, яка доводить, що показник кількості населення країни не має суттєвої залежності від показників середньомісячної заробітної плати працівників та обороту підприємств роздрібною торгівлі. Це свідчить про недостатній рівень прозорості системи оплати праці на підприємствах країни й може бути використаним для вдосконалення діяльності підприємств торгівлі. Проведено відповідний кореляційно-регресійний аналіз з метою виявлення взаємозв'язку показника кількості населення в Україні з показником роздрібного товарообороту підприємств роздрібною торгівлі та іншими показниками:

$$y = -0,599 x_1 + 30,44 x_2 + 0,003 x_3 - 23,093 x_4, \quad (1)$$

де  $y$  – кількість населення;

$x_1$  – кількість осіб, прийнятих до ЗВО;

$x_2$  – сукупні витрати домогосподарств за місяць у розрахунку на одне домогосподарство;

$x_3$  – роздрібний товарооборот підприємств роздрібною торгівлі;

$x_4$  – середньомісячна заробітна плата.

Визначено, що офіційна заробітна плата, яка отримується на робочому місці, лише незначною мірою є елементом соціальної стабільності в суспільстві, тому що з неї не формуються для працівників достатні кошти до нарахування пенсії, а її розмір відстає від матеріальних потреб людини. Водночас комерційні підприємства роздрібною торгівлі не впливають на рівень соціалізації суспільства в контексті створення умов для стабільного забезпечення продуктами харчування. Визначено, що товарообіг комерційних підприємств не пов'язаний із кількістю населення (крім випадків катастрофічної демографічної ситуації). Це може означати, що в будь-якому випадку необхідна виручка підприємствами торгівлі буде отримана за рахунок підвищення ціни. Коефіцієнт детермінації  $R^2$  і перевірка критерію Фішера свідчать про те, що рівняння регресії є значущим.

## ВИСНОВКИ

1. У результаті проведених теоретико-методичних досліджень на основі аналізу праць вітчизняних та іноземних учених виявлено сутність і форми запровадження корпоративної соціальної відповідальності. З'ясовано основні теоретичні підходи до визначення сутності та форм запровадження корпоративної соціальної відповідальності, які, на відміну від існуючих, містять у собі такі економічні складові, як ведення справедливої торгівлі, правильне сприйняття бізнесу стейкхолдерами, поширена політика сталого управління, що надало змогу уточнити визначення КСВ, схарактеризувати соціальні програми, визначити й систематизувати суспільно-громадські пріоритети КСВ. Суспільно-громадські пріоритети КСВ систематизовано за традиційними формами: економічною, соціальною та екологічною. Необхідність уточнення визначення КСВ зумовлена посиленням ролі малих підприємств, підприємств сфери послуг торгових підприємств у реалізації принципів сталого розвитку та екологізації.

2. Сформовано концепцію корпоративної соціальної відповідальності. Проведено теоретичні узагальнення реалізації принципів корпоративної соціальної відповідальності на основі Глобального договору ООН, що, на відміну від існуючих наукових розробок, досліджено на основі реалізації Програм «Партнерство заради сталого розвитку», «Програма молодих інноваторів», «ІТ-нація», «SDG Ambition», «Посібник із боротьби з корупцією», що надає змогу більш повно застосовувати концепцію корпоративної соціальної відповідальності на основі Глобального договору ООН на підприємствах України. Визначено, що на сьогодні практично неможливо залучити міжнародного інвестора в проєкт, якщо в ньому не передбачено явний позитивний та вимірjuвальний вплив на Цілі сталого розвитку, суспільство та екологію.

3. Систематизовано міжнародні стандарти корпоративної соціальної відповідальності, які задають основні вектори руху для керівників компаній, громадськості та всіх стейкхолдерів. Проведена систематизація міжнародних стандартів корпоративної соціальної відповідальності містить у собі аналіз таких стандартів, як: ISO 26000 «Настанова із соціальної відповідальності», ISO 32210 «Основи сталого фінансування: принципи та керівництво», ISO 32220 «Стале фінансування – основні концепції та ключові ініціативи», ISO 14097 «Управління парниковими газами та пов'язана із цим діяльність», сімейство стандартів ISO 14000, екологічні стандарти «Євро», що надає можливість ефективніше застосовувати ці стандарти в діяльності підприємств в Україні. Визначено, що провідним стандартом, який імплементовано в Україні, є ISO 26000 «Настанова із соціальної відповідальності».

4. Проаналізовано світовий досвід реалізації соціальних проєктів і форм їх запровадження в контексті програм корпоративної соціальної відповідальності, що виявило, що відновлення та досягнення цілей щодо клімату й біорозмаїття має супроводжуватися амбітною соціальною політикою.



Досліджено індекс стійкого розвитку в галузі соціальних цілей країн Європи і його зміни у зв'язку з розповсюдженням пандемії COVID-19. Визначено, що кращі показники цього індексу в Північній Європі. Значною мірою це пов'язано з найменшим рівнем захворювання в цих країнах. Пандемія COVID-19 диференційовано вплинула на різні аспекти соціальної діяльності та економічного розвитку країн.

5. Подано організаційний механізм реалізації корпоративної соціальної відповідальності в іноземних корпоративних моделях. Показано, що англо-американська модель, також відома як англосаксонська, була розроблена більш індивідуалістичними бізнес-суспільствами у Великобританії та Сполучених Штатах. Німецька модель, яку іноді називають континентальною або європейською, приводиться до дії двома групами впливу – Наглядною радою та Виконавчою радою. Ці групи несуть відповідальність за дотримання процедур корпоративного управління. Японська модель виділяється з трьох своєю закритістю та афілійованістю. Зроблено висновок, що для України найсприятливішою є німецька модель завдяки вищому рівню соціального захисту, тісним економічним відносинам та географічній близькості. Тому доцільно характерні позитивні позиції німецької моделі втілити й у корпоративній діяльності виробничого, фінансового, комерційного секторів нашої країни.

6. Визначено науково-методичні підходи до імплементації міжнародних стандартів соціального спрямування та їх інституційного оформлення. Така імплементація визнає інституційним оформленням не лише стандарти ISO, а й документи міжнародних організацій, секторальні угоди, рамкові угоди, кодекси поведінки, спільні заяви, хартії, що надають змогу сторонам корпоративного управління знаходити більше варіантів для соціального діалогу. Визначено умови імплементації міжнародних стандартів запровадження та оцінювання корпоративної соціальної відповідальності на основі діяльності Міжнародної організації праці, основною функцією якої є формулювання міжнародних трудових норм у формі конвенцій і рекомендацій, а також контролювання їх застосування в державах-членах. Визначено необхідність запровадження міжнародних стандартів соціального спрямування в діяльності малого бізнесу, фізичних осіб-підприємців, підприємств сфери послуг.

7. За результатами проведеного дослідження запропоновано систему реалізації екологічної складової КСВ підприємства шляхом оптимізації маршрутів перевезення продукції на комерційному підприємстві, що сприяє зменшенню викидів вуглецю на основі формування маршруту з використанням задачі комівояжера та транспортної задачі й забезпечує значно кращі екологічні умови діяльності підприємства. Поданий метод може бути використаним для підприємств різних сфер економіки.

8. Виявлено вплив запровадження соціальної цінової політики комерційного підприємства на КСВ. З метою проведення дослідження було застосовано метод ABC-аналізу, що надає можливість визначити наявність

товарів у торговельних мережах, які можуть бути придбані представниками середнього класу та соціально незахищеними верствами населення. На підставі проведених розрахунків виявлено орієнтацію комерційних підприємств на покупця – представника середнього класу.

9. У процесі дослідження соціальної форми КСВ використано аналітичний інструментарій оцінювання значення комерційних підприємств роздрібною торгівлі для соціалізації економіки країни. Запропонований підхід базується на побудові кореляційної матриці, яка доводить, що показник кількості населення країни має позитивну суттєву залежність від макроекономічних показників, окрім залежності від середньомісячної заробітної плати робітників та обороту підприємств торгівлі, що свідчить про недостатній рівень прозорості системи оплати праці в країні. Визначено також, що комерційні підприємства не впливають на рівень соціалізації суспільства в контексті створення умов для стабільного забезпечення продуктами харчування. Товарообіг комерційних підприємств не пов'язаний із кількістю населення. Це може означати, що в будь-якому випадку необхідна виручка підприємствами торгівлі буде отримана за рахунок підвищення ціни.

## СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

### Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дисертації

#### *Частина в колективній монографії*

1. Сазонець О. М., Терембій А. А. Запровадження маркетингової цінової політики на торговому підприємстві. *30 років Незалежності: здобутки та перспективи розвитку маркетингу в Україні*: монографія / за заг ред. А. О. Старостіної. Київ: Інтерсервіс, 2022. 339 с. (0,8 д. а., особистий внесок автора: досліджено цінову політику комерційного підприємства методом АВС-аналізу – 0,5 д. а.)

#### *Статті в наукових фахових виданнях України*

2. Терембій А. А. Аналіз цілей сталого розвитку в контексті реалізації міжнародних корпоративних моделей. *Економічний простір*. 2020. № 154. С. 34–38. (*Index Copernicus, Google Scholar*) (0,8 д. а.)

3. Терембій А. А. Систематизація міжнародних стандартів корпоративної соціальної відповідальності. *Ефективна економіка*. 2020. № 9. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/>? (дата звернення: 10.03.2023). (*Index Copernicus, Google Scholar*) (0,8 д. а.)

4. Сазонець О. М., Терембій А. А. Формування концепції корпоративної соціальної відповідальності на основі глобального договору ООН. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 21. С. 44–52. (*Index Copernicus, Google Scholar*)

(0,8 д. а., особистий внесок автора: визначено значення та вплив Глобального договору ООН на впровадження КСВ – 0,5 д. а.)

5. Терebій А. А. Відповідність цінової політики підприємства купівельному попиту населення як елемент сумлінної ділової практики. *Економіка та держава*. 2022. № 1. С. 128–134. (*Index Copernicus, Google Scholar*) (0,8 д. а.)

### **Статті в іноземних наукових виданнях**

6. Сазонець О., Терebій А. Екологічна оптимізація транспортування вантажів підприємства з використанням інформаційних систем. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2022. № 6 (41). С. 486–493. (*Web of Science*). (1,0 д. а., особистий внесок автора: запропоновано оптимізацію маршрутів автотранспорту підприємства на основі підходів екологічної логістики – 0,6 д. а.)

### **Стаття в іншому виданні України**

7. Sazonets O. M., Terebii A. A. Development of the System of Social Responsibility Based On the Transformation of Corporate Entrepreneurship. *Стратегія і тактика державного управління*. 2020. № 3–4. С. 104–116. (*Index Copernicus*) (1,2 д. а., особистий внесок автора: визначено теоретичні передумови розвитку КСВ – 0,6 д. а.)

### **Опубліковані праці апробаційного характеру**

8. Сазонець О. М., Терebій А. А. Екологічний вимір використання транспортних систем. *Теорія та практика менеджменту*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Луцьк, 12 травня 2021 р.). Луцьк, 2021. С. 108–109. (0,2 д. а., особистий внесок автора: визначено пріоритети екологічної логістики як фактора КСВ – 0,1 д. а.)

9. Терebій А. А. Напрями впровадження корпоративної соціальної відповідальності в контексті імплементації міжнародних стандартів. *Теоретико-прикладні аспекти розвитку індустрії гостинності, туризму виробництва в умовах міжнародної економічної інтеграції*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпро, 25 травня 2021 р.). Дніпро, 2021. С. 110–113. (0,2 д. а.)

10. Терebій А. А. Соціальна політика України та її реалізація інструментами КСВ. *Теорія та практика менеджменту*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Луцьк, 24–26 травня 2022 р.). Луцьк, 2022. С. 482–465. (0,2 д. а.)

11. Терebій А. А. Сутність та форми запровадження корпоративної соціальної відповідальності. *Економіко-правові дискусії*: матеріали III Міжнар.

наук.-практ. Інтернет-конф. студ., аспірантів та науковців, м. Кропивницький, 30 квітня 2022 р. Кропивницький, 2022. С. 69–71. (0,2 д. а.)

12. Терebій А. А. Вплив логістики на навколишнє середовище. *Теоретико-прикладні аспекти розвитку туризму та гостинності в умовах міжнародної економічної інтеграції*: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 16 травня 2023 р.). Дніпро, 2023. С. 167–168. (0,2 д. а.)

## АНОТАЦІЯ

**Терebій А. А. Імплементация міжнародних стандартів корпоративної соціальної відповідальності на підприємствах.** – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Класичний приватний університет, Запоріжжя, 2024.

У дисертації сформовано концепцію корпоративної соціальної відповідальності на основі положень Глобального договору ООН, що пов'язує практику діяльності вітчизняних підприємств із загальноприйнятими міжнародними стандартами здійснення соціальних процесів на рівні підприємства. Визначено, що соціальна відповідальність – це добровільна конкурентна стратегія, яка базується на соціальному, економічному та екологічному вдосконаленні, в якому бере участь організація.

Подано розрахунок оптимального маршруту розвезення продукції до пунктів призначення за допомогою вирішення транспортної задачі й задачі комівояжера. Виявлено вплив запровадження соціальної цінової політики комерційного підприємства на корпоративну соціальну відповідальність, який розраховано із застосуванням ABC-аналізу, що надає можливість визначити наявність товарів у торговельних мережах, які можуть бути придбані представниками середнього класу та соціально незахищеними верствами населення.

Проведено кореляційно-регресійний аналіз залежності динаміки параметра – кількості населення в Україні – від інших змінних. Дослідження свідчить, що кількість населення країни має позитивну суттєву залежність від решти показників, окрім середньомісячної заробітної плати робітників та обороту підприємств торгівлі.

**Ключові слова:** міжнародні стандарти, корпоративна соціальна відповідальність, ABC-аналіз, екологізація, соціальні показники, підприємства.

## SUMMARY

**Terebiy A. Implementation of international standards of corporate social responsibility at enterprises.** – Qualifying scientific work on manuscript rights.

Dissertation for obtaining the scientific degree of candidate of economic sciences in the specialty 08.00.04 – economy and enterprise management (by types of economic activity). – Classical Private University, Zaporizhzhia, 2024.

The presented dissertation revealed the essence and forms of introducing corporate social responsibility based on the analysis of the scientific works of domestic and foreign scientists. It was determined that corporate social responsibility is an important resource capable of forming specific advantages, adequately responding to social internal and external challenges, ensuring the sustainability of development, while turning emerging challenges into advantages. The concept of corporate social responsibility was formed on the basis of the provisions of the UN Global Treaty which links the practice of domestic enterprises with generally accepted global approaches to the implementation of social processes at the enterprise level. It was determined that social responsibility is a voluntary competitive strategy based on social, economic and environmental improvement in which the organization participates. It was determined that corporate social responsibility is a way for a corporation to demonstrate its responsible attitude towards social, economic, and environmental aspects of its activities. International standards of corporate social responsibility are systematized in the theoretical part of the work. It has been proven that the presence of standards does not yet mean their successful implementation in different countries and in the conditions of different business entities, however, they cause the main vectors of movement for company managers, the public and all stakeholders. Special attention is paid to the ISO 26000 Standard, which is the basis for conflict resolution and eliminates the problems of discrimination against vulnerable groups.

There is the fact that without the development and functioning of the industry, the progress of humanity as a whole is impossible with the presence of large-scale environmental pollution by industrial enterprises and vehicles. In the field of transport, ecological thinking and ecological priorities are increasingly spreading.

For this purpose, the planning of trips of trucks with products to the points of sale is considered using the theory of the transport problem and the solution of this problem using the traveling salesman method. Obtaining the results of the solution to this problem found that the most optimal way is to optimize routes using the method of branches and boundaries solving the traveling salesman problem

In our research, we connected it with the availability of goods of social groups, the cost of these goods, the prices offered to consumers in one or another store, shopping center, or supermarket. Consumers are divided into those who buy a higher quality product, and those whose priority is not quality, but a lower price of the product. In this study, we tried to break down the products depending on their consumer groups.

For the first time, the impact of the introduction of the social price policy of a commercial enterprise on consumer social responsibility was revealed, which, unlike

existing scientific approaches, was calculated using the ABC analysis method, which makes it possible to determine the presence of goods in trade networks that can be purchased by representatives of the middle class and socially vulnerable strata people.

The basic models of corporate governance have been improved. In the presented study, an analysis of the influence of individual factors of the social development of the country, including the influence of the activities of trade enterprises on the general state of socialization of the economy of Ukraine, was carried out. The study analyzed the population of Ukraine and the relationship between this indicator and the number of people admitted to higher education institutions. The presence of students in universities affects the potential of development of the economy and society both in the short-term period – due to the education of students within the borders of Ukraine, and in the long-term period – due to the training of highly qualified specialists.

It is noted that an important indicator of the social economy there is the total monthly expenses of households per household. Such costs must meet international standards and be adapted to the economic realities of Ukraine. An important factor, in our opinion, is the retail turnover of retail trade enterprises. This indicator reveals the level of consumption of goods by the population, especially of the food group. It is closely related to the level of average monthly wages of workers. The level of the average monthly wage largely determines all other social indicators that were analyzed in this study.

A correlation-regression analysis of the dependence of the dynamics of the parameter – the number of population in Ukraine depending on other variables was carried out. Based on the calculations, we obtained a correlation matrix of the dependencies of these variables. It can be seen from the correlation matrix that the number of the country's population has a positive and significant dependence on the rest of the indicators, except for the dependence on the average monthly wage of workers and the turnover of trade enterprises.

**Key words:** international standards, corporate social responsibility, ABC analysis, environmentalization, social indicators, enterprises

**ТЕРЕБІЙ АНАТОЛІЙ АНАТОЛІЙОВИЧ**

**ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ  
КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ  
НА ПІДПРИЄМСТВАХ**

08.00.04 – економіка та управління підприємствами  
(за видами економічної діяльності)

**АВТОРЕФЕРАТ**

дисертації на здобуття наукового ступеня  
кандидата економічних наук

Підписано до друку 12.03.2024.

Формат 60□84/16. Папір офсетний. Друк цифровий. Гарнітура Times.  
Умовн.-друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9. Тираж 150 пр. Зам. № 02-2024АБ.

Видавець та виготовлювач Класичний приватний університет  
69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70б

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи  
серія ДК, № 3321 від 25.11.2008